

Vogels in Gerhagen en omgeving in 2002

Willy Vanwesemael

Van januari tot en met juli hebben vier leden van de Werkgroep Ecologie Tessenderlo, François De Kock, Koen Leysen, Willy Vanwesemael en Herman Vermeulen, meer dan 220 uren veldonderzoek verricht om de broedvogels van Gerhagen en omgeving in kaart te brengen.

Het bestudeerde territorium (het zogenaamde atlashok) bestrijkt 25 vierkante kilometers, met Gerhagen als centraal gelegen gebied. Dit onderzoek heeft uitgewezen dat dit gebied, bestaande uit vooral dennenbossen en in mindere mate uit weide- en akkerland, 76 broedvogels rijk is.

In de telling wordt onder andere een onderscheid gemaakt tussen de Dagroofvogels (Falconiformes) en de Nachtroofvogels (Strigiformes). Ondanks de pesticiden crisis en de verwoede jacht op deze vogels in de jaren 60, waardoor zelfs bepaalde soorten niet meer voorkwamen, vertoont het aantal roofvogelbroedparen thans een gunstige ontwikkeling (wat in gans Vlaanderen werd vastgesteld). Die toename in aanwezigheid van roofvogels mag een duidelijk teken zijn van de biologische variëteit in het atlashok.

Het aantal broedparen van de Havik bijvoorbeeld komt op 3 met een jongentotaal van 10. De Sperwer was aanwezig met een broedpaartotaal van 4 en een jongentotaal van 14. De 4 paren Buizerds in het gebied brachten samen 10 jongen groot. Van de Torenvalk hebben we een broedzekerheid van 3 paren, maar een jongenaantal is niet geweten. Ook van de schaarse zomergast de Wespandief, hebben we met zekerheid 1 broedgeval. Van de fraai en fijn gebouwde Boomvalk ten slotte, die hier enkel gedurende zomermaanden is

waar te nemen, kon slechts 1 “mogelijk” broedgeval worden genoteerd. De gegevens van het aantal broedparen en jongen van de dagroofvogels werden ons verstrekt door de Ringgroep Demervallei.

Vermeldenswaardig zijn ongetwijfeld de broedzekerheden van de volgende nachtroofvogels: Steenuil, Ransuil, Bosuil en Kerkuil. Vooral de Kerkuil kent een opmerkelijke groei.

De Dodaars, de kleinste van de familie van de Futen en zelfs de kleinste van de watervogels, is zeer schuw maar nog steeds aanwezig als broedvogel en wel met een aantal van 5 paartjes.

Bij de eendachtigen tellen we, als specialiteit, de Wintertaling en de prachtige en bijzondere Zomertaling.

Goed nieuws is er bovendien van de Geelgors. Je weet wel, het vogeltje dat de eerste vijf noten van Beethovens 5de symfonie laat horen, voorwaar een noeste zanger. Er werden wel 4 zangposten opgetekend, 2 in het Liebroek, 1 op het Schoterveld en 1 in Gerhees.

Van de Braamsluiper noteerden we 1 tot 2 zangposten. De Roodborsttapuit was nog op 7 plaatsen terug te vinden.

In de buurt van het Bosmuseum kon dagelijks de Boomklever en de Gekraagde Roodstaart worden bewonderd. Dankzij hun kenmerkende zang was het lokaliseren van deze prachtig gekleurde vogels een kleinigheid. Zij konden hun broedsels op meerdere plaatsen met succes voltooien.

Samen met onze algemeen voorkomende Groene en Grote Bonte Specht was de Zwarte Specht regelmatig te horen en te zien. Deze indrukwekkende grote zwarte vogel met rode pet zorgde voor 3

broedparen. Een toename van deze vogel moeten we waarschijnlijk niet verwachten, daar het territorium dat hij afbakt nogal groot is.

Zeker niet te vergeten, is de aanwezigheid van de zeldzame Bonte Vliegenvanger. Op minimum 8 plaatsen heeft deze holenbroeder met succes gebroed. Tevens is zijn familielid, de Grauwe Vliegenvanger, een van de broedende zomergasten.

Op diverse open plaatsen werden zangposten genoteerd van de in België vrij schaarse Boompieper. Tijdens de zonnige ochtenden was de parachuteachtige baltsvlucht geen zeldzame waarneming in ons natuurgebied. De prachtige zang die hij tijdens deze vlucht ten gehore gaf, klonk heerlijk in de oren. Van dit kleine zangertje werden een 18-tal zangposten vastgesteld.

Om de lijst van positieve waarnemingen af te sluiten, vermelden we nog de Kruisbek. Deze zeldzame en bizarre invasievogel, die zich vooral thuis voelt in naaldbossen, was vooral in de buurt van Schoterheide en Averbode Heide te observeren. Je kunt hem eigenlijk moeilijk zeldzaam noemen in deze omgeving, daar hij bijna dagelijks waar te nemen was. Maar zoals gezegd, het is een invasiegast die bij gebrek aan voedsel in het Noorden, genoodzaakt is naar het Zuiden te trekken en daarom dit jaar misschien wat talrijker was dan de voorgaande jaren. De Kruisbekken waren hier zeker met 5 broedsels aanwezig.

Jammer genoeg hebben we ook negatief nieuws wat onze broedvogels betreft. Ten eerste, het verdwijnen van de Nachtzwaluw. Tien jaar geleden was deze merkwaardige vogel nog bijzonder talrijk.

Sinds enkele jaren echter gaan we vruchteloos naar hem op zoek. De oorzaken zijn waarschijnlijk het verdwijnen van het heidegebied en de menselijke aanwezigheid. Maar we laten de hoop niet varen. Er is een project op til dat een voorziening treft tot uitbreiding van zijn biotoop. Misschien mogen we deze

schemer- en nachtvlieger één van de volgende zomers opnieuw verwelkomen.

Eveneens is het zeer droevig gesteld met de Veldleeuwerik en de Zomertortel. Ze staan wel als mogelijk broedend genoteerd, maar dat is een schrale troost. Beide vogels, die vroeger als vrij algemeen voorkwamen, zijn vandaag bijna niet meer op te merken in het Vlaamse land. Een oorzaak van dit trieste gegeven is vooral de massale jacht die op deze vogels gemaakt wordt tijdens hun trek naar het Noorden in het voorjaar. Vooral in landen als Malta, Italië, Spanje en Frankrijk worden beschermde vogels nog steeds met duizenden gedood. Tevens is het verdwijnen van hun leefgebied een negatieve en niet te verwaarlozen factor.

De erg schuwe Kwartel werd nergens geobserveerd en van zijn grotere neef de Patrijs werden slechts 3 paren genoteerd. Oorzaak: verlies van hun biotoop en de jacht (?).

Volgend slecht nieuws komt van onze dappere insectenjagers, de Zwaluwen. Hun broedaantallen zijn sinds vorig jaar met 20 tot 25% verminderd. Er zijn daarvoor vermoedelijk verscheidene redenen aan te wijzen. In het voorjaar van 2003 zal in elk geval in het Bosmuseum een tentoonstelling en een cursus van één avond worden gegeven over deze sierlijke vliegers. Door deze sensibilisatie van onze museumbezoekers hopen we een steentje bij te dragen tot het herstel van de populatie van de Zwaluwen.

De bedoeling van het Atlasproject was om op een tijdspanne van 3 jaar (2000-2002) alle broedvogelsoorten van Vlaanderen in kaart te brengen. Een groot aantal ornithologen en natuurliefhebbers van Natuurpunt, de vogelwerkgroep Midden-Limburg, Likona, e.a. hebben zich gedurende deze periode ingezet om de broedvogels in het Vlaamse gebied te inventariseren. Uiteindelijk werden al deze gegevens verzameld door het Instituut voor Natuurbehoud te Brussel die een nieuwe broedvogelatlas zal uitgeven begin 2004.

Bijgaande lijst geeft duidelijkheid over het totaal van de waargenomen vogelsoorten.

Zeker broedend

Boerenwaluw A
Bonte Vliegenvanger B
Boomklever S
Boomkruiper A
Boompieper S
Bosuil A
Buizerd S
Canadese Gans B
Dodaars S
Ekster A
Fazant A
Fitis A
Fluiter S
Gaai A
Gekraagde Roodstaart S
Goudhaantje A
Grasmus A
Grauwe Vliegenvanger A
Gierzwaluw A
Groene Specht S
Groenling A
Grote Bonte Specht A
Grote Lijster A
Havik S
Heggenmus A
Holenduif A
Houtduif A
Huismus A
Huiswaluw S
Kauw A
Kerkuil A
Kievit A
Kneu A
Koekoek A
Koolmees A
Kruisbek B
Kuifmees A
Matkop S
Meerkoet A
Merel A
Nijlgans B
Patrijs S
Pimpelmees A
Ransuil A
Ringmus A
Roodborst A
Roodborsttapuit S
Scholekster S
Sperwer S
Spotvogel A
Spreeuw A
Staartmees A
Stenuil A
Tjiftjaf A
Torenvalk S
Tuinfluiter A
Turkse Tortel A

Vink A
Waterhoen A
Wespendief B
Wilde Eend A
Winterkoning A
Wintertaling S
Witte Kwikstaart A
Zanglijster A
Zomertaling B
Zwarte Kraai A
Zwarte Mees A
Zwarte Roodstaart A
Zwarte Specht S
Zwartkop A

Waarschijnlijk broedend

Braamsluiper A
Geelgors S
Kleine Karekiet A
Vuurgoudhaantje S
Wielewaal S
Mogelijk broedend
Boomvalk S
Houtsnip
Kleine Bonte Specht
Kuifeend S
Veldleeuwerik S
Zomertortel S

Waarneming (niet broedend)

Aalscholver B
Blauwe Kiekendief B
Blauwe Reiger B
Bosrietzanger A
Brandgans B
Goudvink S
Keep B
Kokmeeuw B
Koperwiek B
Kramsvogel A
Putter S
Rietgors S
Sijs B
Witgatje B
Zilvermeeuw B
Zwartkopmeeuw

Voorkomen:

A Algemeen: 54 soorten

S Schaars: 27 soorten

B Bijzonder: 17 soorten

Totaal broedend: 76

Dit totaal omvat enkel de “zeker broedende” en “waarschijnlijk broedende” vogels.

Zeker broedend: 71

Waarschijnlijk broedend: 5

Mogelijk broedend: 4

Waarnemingen niet broedend: 16

Totaal aantal waargenomen soorten: 96